

Med sikte på framtiden – Tankesmedja för friluftsliv 2018

Sammanfattning av workshop/seminarium

Zonering av friluftsliv i skyddad natur

Arrangör: Naturvårdsverket

Workshopledare: Jenny Lindman-Komstedt, Camilla Näsström och Gisela Norberg

Mål och syfte

Workshoppen hade syftet att undersöka om zonering kan vara ett användbart verktyg i en adaptiv förvaltning för att hantera ett föränderligt och attraktivt friluftsliv. Man hade för avsikt att samla in åsikter från kommuner, länsstyrelser och olika organisationer för att utveckla och anpassa verktyget till dagens och framtidens friluftsliv.

Sammanfattning

Zonering är ett verktyg för planering av användande av friluftsliv. Utifrån olika målgruppers intressen tillgängliggörs utvalda områden och miljöer samtidigt som relevanta områden bevaras. Man zonerar enligt ROS (Recreation Opportunity Spectrum) som är en modell för att tillgodose ett brett utbud av förutsättningar för friluftsliv. Idag används zonering i Sverige i ett fåtal nationalparker och används tillsammans med föreskrifterna för att tydliggöra och tillgodose olika anspråk på bevarande och tillgänglighet.

Diskussioner i grupper

Deltagarna diskuterade gruppvis för- och nackdelar med verktyget, skillnader mellan att använda det i oskyddade respektive skyddade områden samt allmän problematik kring ett föränderligt friluftsliv i skyddade områden. Det som framförallt togs upp var:

- Det bör finnas en god tillgänglighet för samtliga besökare inom de olika zonerna; det är viktigt att utövare ska kunna ta sig till det område som möter deras efterfrågan på friluftsliv oavsett förutsättningar.
- Det finns utmaningar inom informationsspridningen; att nå ut med informationen om varför man zonerar, vad man kan förvänta sig för upplevelse inom olika områden, var service av olika slag kan hittas (och kanske även utveckla servicen som går att finna), var råder förbud för vad mm.
- Man bör anpassa verktyget för mindre skyddade naturområden så som naturreservat, eftersom man i dessa inte kommer kunna upprätta samtliga zoner. Kanske nyansera verktyget till olika modeller för olika områden.
- Det finns problematik kring reglering och förbud då man behöver mycket flexibilitet för att kunna följa vårt föränderliga friluftsliv. En adaptiv förvaltning är viktig grundförutsättning för att inte låsa utvecklingen av våra friluftsområden.
- Viktigt att ha med zonering tidigt i processen när man skyddar ett naturområde för att få genomslag – så att zonering blir ett aktivt val och når full potential. Likväl att förankra zonering genom medborgardialog.

Exempel på område där zonering används

Gisela Norberg tog Björnlandets nationalpark i Västerbottens län som exempel på ett område där zonering används idag. Nationalparken byggdes ut under 2017 med nya leder, stugor och entréer. I och med utbyggnaden började man använda zonering i området. Man delade in det i mindre delområden som var och ett fick olika mål och rekreativ bärförmåga. I Björnlandet finns idag tre zoner; I, II och III där zon I är entrézon, II är aktivitetszon och III lågaktivitetszon. Zon I och II är lättillgängliga där man kan förvänta sig mer människor i zon I. Zon III är områden där man hittar det tysta friluftslivet, dessa ligger inte i anslutning till några vandringsleder till skillnad från de andra två.

Fördelar och utmaningar med zonering

Fördelar:

En fördel, som Gisela tog upp, är att förvaltaren har möjlighet att kanalisera olika slags friluftsutövare till olika delar av naturområdet och de därmed inte stör varandras upplevelser eller orsakar för mycket slitage. Vidare blir det tydligt för utövaren vilka områden som passar hans förväntningar bäst. Vid frågor om man ska exploatera inom området (så som nya vägar i vildmarkszonen) finns tydliga regler att hänvisa till för om det kan ske eller inte. Zonering kan även användas som ett sätt att sprida kunskap om naturvård då det (eller en typ av naturvårdsåtgärd) endast sker i en viss zon.

Utmaningar:

Det är en stor utmaning med verktyget, menade Gisela, är att hantera det ökade besöksstryck som förutspås i framtiden och framförallt var gränsen går när det gäller att hantera slitage och dylikt. Zonering bör kunna användas som ett sätt att sprida besöksstrycket för att undvika ett för stort slitage, dock finns det fortfarande svårigheter i att sätta en gräns för vad ett för stort besöksstryck är och hur man sedan hanterar detta.

Vidare tog Gisela upp att regelverket bör nyanseras i och med den nyare teknik som tillkommit inom till exempel cykling och tältning, där slitaget har blivit betydligt mindre men man generaliserar förbuden. Genom att försöka frångå generella förbud och med bra tydlig informationsspridning försöka beskriva syftet med zonerna och förbuden ska utövaren kunna ta hänsyn lättare.

Zonering är nytt och under utveckling

Avslutningsvis påpekade Gisela att zonering är ett verktyg som fortfarande är mycket nytt och kräver ytterligare många års forskning och arbete för att det ska uppnå sin fulla potential men som man ser har goda förutsättningar för att kunna möta efterfrågan inom vårt framtida friluftsliv.

Antecknare: Elin Eriksson, Malungs Folkhögskola

